

8 ANSTENDIG ARBEID
OG ØKONOMISK
VEKST



INNSPILL 3/6 | 2019

UNGDOM ER NØKKELEN

Ungdom er nøkkelen til å nå bærekraftsmål 8 om anstendig arbeid. Hvordan kan Norge bidra til at ungdom blir inkludert?



Forum for
Utvikling og Miljø

SPIRE



Norsk Folkehjelp
Solidaritetsungdom



DEN NORSKE KIRKE
Mellomkirkelig råd



NORGESVEL
DET KONGELIGE SELSKAP FOR NORGES VEL



Norsk Folkehjelp



8 ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST



Hovedmål:

Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål til mål 13

- 8.1) Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene, og med en vekst i bruttonasjonalproduktet på minst sju prosent per år i de minst utviklede landene
- 8.2) Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk modernisering og innovasjon, blant annet med vekt på lønnsomme og arbeidsintensive sektorer
- 8.3) Fremme en utviklingsrettet politikk som støtter produktiv virksomhet, opprettelse av anstendige arbeidsplasser, entreprenørskap, kreativitet og innovasjon, og stimulere til formalisering av og vekst i antallet svært små, små og mellomstore bedrifter, blant annet ved å sørge for tilgang til finansielle tjenester
- 8.4) Til og med 2030 gradvis å bedre utnyttelsen av globale ressurser innenfor forbruk og produksjon, og arbeide for å oppheve koblingen mellom økonomisk vekst og miljøødeleggelser, i samsvar med det tiårige handlingsprogrammet for bærekraftig forbruk og produksjon, der de utviklede landene går foran
- 8.5) Innen 2030 oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, deriblant ungdom og personer med nedsatt funksjonsevne, og oppnå lik lønn for likt arbeid
- 8.6) Innen 2020 betydelig redusere andelen unge som verken er i arbeid eller under utdanning eller opplæring
- 8.7) Treffe umiddelbare og effektive tiltak for å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri og menneskehandel og sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes, her under rekruttering og bruk av barnesoldater, samt avskaffe alle former for barnearbeid innen 2025
- 8.8) Beskytte arbeiderrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere, herunder arbeidsinnvandrere og særlig kvinnelige innvandrere, samt arbeidstakere i vanskelige arbeidsforhold
- 8.9) Innen 2030 utarbeide og iverksette politikk for å fremme en bærekraftig turistnæring som skaper arbeidsplasser og fremmer lokal kultur og lokale produkter
- 8.10) Styrke nasjonale finansinstitusjoners evne til å stimulere til og utvide tilgangen til bank- og forsikringstjenester samt finansielle tjenester for alle
- 8.a) Øke støtten til handelsrettet bistand («Aid for Trade») til utviklingsland, særlig de minst utviklede landene, blant annet gjennom et bedre integrert rammeverk for handelsrelatert faglig bistand til de minst utviklede landene
- 8.b) Innen 2020 utvikle og iverksette en global strategi for sysselsetting av ungdom, og gjennomføre Den internasjonale arbeidsorganisasjonens «Global Jobs Pact»

8		3:6
	ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST	2019

UNGDOM ER NØKKELEN TIL Å NÅ BÆREKRAFTSMÅLET OM ANSTENDIG ARBEID

Dagens unge må ikke sees på som et problem, tvert imot er det de som skal og vil løse de store verdensproblemene vi står overfor. Det viser blant annet den globale klimastreiken, som hittil har mobilisert 1,5 millioner unge i 123 forskjellige land.

Fire av ti mennesker i verden er under 25 år. Samtidig øker arbeidsledigheten blant unge globalt sett. Over 500 millioner unge sliter i dag med å overleve på under to dollar dagen. I 2018 rapporterte ILO en gjennomsnittlig global arbeidsledighetsprosent på 13 prosent for dem under 25 år; tre ganger så høyt som for voksne. Skal mål 8 om anstendig arbeid og økonomisk vekst nås, må det rettes et særskilt søkelys mot hvorfor unge ikke er inkludert i arbeidslivet, og hvordan dette kan løses.

Kun to av delmålene i bærekraftsmålene er rettet spesifikt mot ungdom. Også norsk utviklingspolitikk har hovedsakelig fokusert på marginaliserte grupper som kvinner og barn, men har ikke maktet å inkludere unge mellom 15 og 30 år. Unge utenfor arbeidslivet blir ofte beskrevet som oppskriften på uro og destabilisering. Likevel er det påfallende lite utviklingsarbeid og politisk innsats som retter seg mot og inkluderer ungdom.

Primærnæringene jordbruk og fiske har vært grunnsteiner i bygging av samfunn over hele verden. Gjort riktig, er disse næringene hovedverktøy for bærekraft og rettferdighet. For å oppfylle målene i Agenda 2030, må man gripe fatt i de store utfordringene knyttet til arbeid for unge i landbruket. Det innebærer begrenset tilgang til naturressurser og landrettigheter, at de har lite politisk innflytelse og begrenset tilgang til utdanning, yrkesopplæring og veiledningstjenester, og at de opplever å bli utestengt fra finansinstitusjoner.² Norsk utviklingspolitikk må tilpasses kompleksiteten i dette.

Hva er anstendig arbeid?

Arbeid kan ikke kun ses på som et verktøy for å få økonomisk vekst, men som noe som gir rom for frihet og personlig utfoldelse. Miljømessig og sosial bærekraft må ses i sammenheng med økonomisk utvikling for å sikre anstendig arbeid.

Anstendig arbeid betyr rettferdig inntekt, verdige forhold på arbeidsplassen, en sikker og trygg arbeidshverdag, sosial velferd, arbeidsrettigheter, frihet og rett til å ikke bli utnyttet, og at et bærekraftig livsgrunnlag ivaretas for fremtidige generasjoner. Mennesker og ressursforvaltning må settes i sentrum av utviklingen.

ILO definerer anstendig arbeid på følgende måte: *Decent work sums up the aspirations of people in their working lives. It involves opportunities for work that is productive and delivers a fair income, security in the workplace and social protection for families, better prospects for personal development and social integration, freedom for people to express their concerns, organize and participate in the decisions that affect their lives and equality of opportunity and treatment for all women and men.*¹

Utfordringer og handlingsrom

Demografisk utvikling

Fra i dag til 2030 vil mer enn 250 millioner unge mellom 15 og 29 år være klare til å tre inn i arbeidslivet. Denne oppsvingen vil skje nesten utelukkende i Afrika. Over 60 prosent av den afrikanske befolkningen er under 35 år.³ FAO anslår at det må skapes 12 millioner nye jobber hvert år, de neste 20 årene.

Utnyttelse av unge

Dobbelt så mange unge som eldre er i midlertidige ansettelser. De har ofte vanskeligere arbeidsvilkår, lite kjennskap til sine rettigheter, ingen eller få landrettigheter, og ofte få muligheter til å ta opp lån. Fordi de ofte er under økonomisk press, ser de seg nødt til å godta dårlig lønn og usikkert arbeid, og de opplever å manipuleres eller å bli utnyttet seksuelt. Det er en global trend at andelen arbeidende fattige øker. Kontraktstype, arbeidstid og lønn⁴ er faktorer som spiller inn.

I flere MUL-land blir unge marginalisert og nærmest ignorert når utviklingspolitikken utformes. Arbeidsledigheten er svært høy, og en stor andel av de som er i jobb finnes i uformell sektor eller har ikke fast lønnet arbeid, og lever i en usikker arbeidshverdag. De som har høyere utdanning, sliter også med å finne anstendig arbeid, da det er lite samsvar mellom utdanning og arbeidsmarkedet.

Jordbrukssektoren

Rundt 54 prosent av Afrikas arbeidende befolkning er avhengig av landbruk som livsgrunnlag, både som inntekt og arbeid.⁵ Omkring 1,5 milliarder mennesker har småskalajordbruk som levebrød. Samtidig er det en realitet at landbruket i de fleste land rasjonaliseres, og arbeidsplassene blir færre. Ikke minst opplever jordløse landarbeidere konsekvensene av dette. Størrelsen på bondeidee gårder blir stadig mindre og den økonomiske avkastningen tilsvarende redusert.

Synkende råvarepriser, oppsplitting av gårdsbruk, tørke og økt ekstremvær samt andre følger av klimaendringene, gjør at det for mange ikke lengre går an å brødfø en familie på småskalajordbruk. Mange unge ser ingen fremtid i jordbruket og forlater familiegården i håp om å få arbeid i andre sektorer – et håp som ofte ikke blir innfridd. Å satse på privat næringsliv gjennom høyintensivt jordbruk eller mineralgruver skaper relativt sett få arbeidsplasser, og de få som skapes er i liten grad rettet mot unge. Jobbene er ofte ikke anstendige og produksjonen lite bærekraftig i denne sektoren.

Det er også et paradoks at selvbergingsjordbruk ofte blir vurdert som uproduktivt arbeid, til tross for at nærmere 80 prosent av jordbruket sør for Sahara kan betegnes som selvbergingsjordbruk. En stor del av det å skape nye arbeidsplasser kan skje gjennom en oppskalering av

Norge bør derfor:

- Ha inkludering og jobbskaping for unge som et uttalt mål i utviklingspolitikken og statsbudsjettet.
- Kartlegge hvorfor unge skvises ut i arbeidsledighet eller uformell sektor, og utarbeide en nasjonal handlingsplan for bærekraftsmålene som også inneholder konkrete tiltak for å få unge inn i anstendig arbeid.
- Handlingsplanen for bærekraftige matsystemer må inneholde en substansiell satsing på jordbruk, organisering av bønder og det å skape anstendig arbeid. Planen må inneholde konkrete tiltak for å gi unge anstendig arbeid, og hvordan gi oppstartsmuligheter for unge gründere i og utenfor jordbruket.
- Innrette jordbrukskomponenten i Norads kunnskapsbank på en slik måte at ungdom får særlig tilgang til kompetanseoverføring innen organisering og samvirkemodellen.
- Gjøre seg til talsperson for bærekraftsmål 8 om anstendig arbeid, og tydeliggjøre anstendig arbeid som en del av næringslivssatsingen.

8		3:6
	ANSTENDIG ARBEID OG ØKONOMISK VEKST	2019

selvbergingsjordbruket. Dette kan skje om flere småbønder får tilgang til gunstige lån, forsikringsordninger og opplæring. Unge småbrukere må ses på som selvstendig næringsdrivende, og innsatsen må innrettes deretter. Unge må også få landrettigheter, økonomisk støtte og tilgang til markeder.

Klimaendringer, kombinert med utarming og jorderosjon, manglende økonomiske insentiver og lav politisk prioritering av sektoren, er blant hovedårsakene til at landbruksproduksjonen ventes å minke i mange deler av verden. Dette truer matsikkerheten og påvirker internasjonal utvikling. Det betyr også at jordbrukssektoren kan tilby færre arbeidsplasser. En bred og godt koordinert innsats på et bærekraftig landbruk må sikre klimatilpasning, forutsigbare rammevilkår, adgang til kapital og lokale og nasjonale markeder, trygge arbeidsforhold og et anstendig inntektsnivå.

Manglende likestilling

ILO anslår at andelen unge globalt sett som verken er i arbeid, utdanning eller arbeidstrening, ligger på nærmere 22 prosent. Av disse er 76,9 prosent kvinner.⁶ Globalt spiller kjønnsroller mellom kvinner og menn en nøkkelrolle for kontroll over, tilgang til og bruk av naturressursene.

Kjønnsdiskriminering er et globalt problem. I Norge alene oppgir 13 prosent av unge kvinner mellom 18 og 24 år at de har vært utsatt for seksuell trakassering på jobb.⁷ 40% av unge britiske kvinner oppgir det samme.⁸ Internasjonalt er mørketallene store. Dette skyldes til dels strukturene for rapportering, men også at seksuell trakassering i flere land er blitt normalisert.

Ulikhet og lav tillit

Land med store sosioøkonomiske ulikheter er også preget av manglende tillit blant befolkningen. Dette rammer særlig den yngre delen av befolkningen, og spesielt de som er uuttannede, arbeidsløse og fra lavere sosiale lag. Ulikhet går i arv. Barn av foreldre med lav utdanning gjør det dårligere på skolen enn barn av foreldre med høy utdanning, og de ender oftere opp med en løsere tilknytning til arbeidsmarkedet. Effektivisering og mekanisering kombinert med lav tillit til ungdom med liten eller ingen utdanning, gjør at denne gruppen marginaliseres.

Yngre arbeidstakere betraktes ofte som mindre pålitelige enn eldre kolleger. De sliter med å komme seg inn på arbeidsmarkedet i mange land, også når de kan skilte med en relevant utdanning. I trange arbeidsmarkeder foretrekkes ofte arbeidere som allerede har en viss erfaring og et etablert nettverk. Dette skaper frustrasjon blant høyt utdannet ungdom, som ikke får de jobbene de føler seg kvalifiserte til, noe som igjen påvirker tilliten negativt.

Norge bør derfor:

- Sørge for at FN ser bærekraftsmål 4 og 8 i sammenheng, og at nasjonale myndigheter har lovverk som bidrar til styrkede lærlingordninger.
- Inkludere kunnskapsdeling og -overføring om trepartssamarbeidet i satsingen på global utdanning. Relevant yrkesutdanning er tett forbundet med anstendig arbeid. ILO og Norges erfaring med trepartssamarbeidet kan fungere som en modell når utviklingsland skal bygge systemer som legger til rette for lærlingordninger, sysselsetting og anstendig arbeid.
- Se målet om anstendig arbeid i sammenheng med målet om å redusere ulikhet i og mellom land. Norge bør bruke bistand til å støtte sivilsamfunn i utviklingsland, inkludert mellominntektsland, som arbeider for skatterettferd, sosiale sikkerhetssystemer og for å bekjempe ulikhet.
- Være en tydelig forkjemper for retten til gratis kvalitetsutdanning.

Anstendig arbeid gjennom medvirkning

For å oppnå anstendig arbeid for unge er det viktig at de får bred representasjon, anerkjennelse for sin kompetanse, lett tilgang til relevant informasjon og kontinuitet i form av medvirkning i politikkutviklingen.

Generell støtte til næringsutvikling og økt vekst når ikke nødvendigvis frem til alle grupper i et samfunn. Ofte kan fokus på privat næringsutvikling ytterligere marginalisere utsatte grupper som unge, urbefolkning, kvinner og barn, siden hovedfokus blir utvikling av næring, og ikke anstendig arbeid og liv for alle. Det er derfor viktig med en sterk fagbevegelse og et handlekraftig sivilsamfunn. I tillegg må profesjonelle og demokratiske kooperativer for bønder, som ivaretar bærekraftig landbruk og anstendig arbeid, ha spesielt fokus på inkludering av unge, og hvilke faktorer som fører til at det ikke skapes arbeidsplasser.

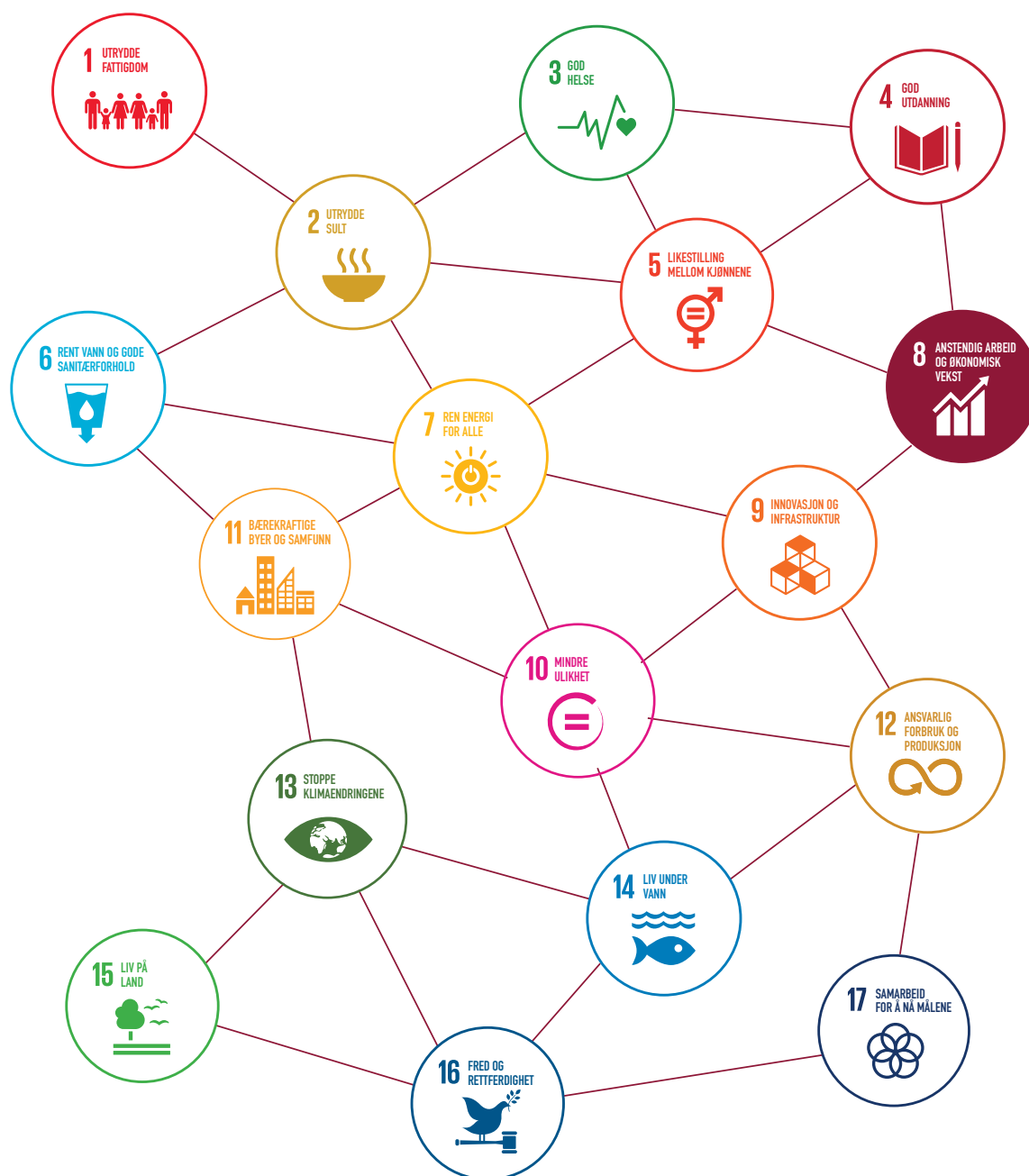
Det finnes allerede gode erfaringer med programmer for gründer-støtte, yrkesopplæring og faglige kurs. I tillegg må det legges betingelser for hvordan norske bedrifter, næringsliv og finansinstitusjoner opptrer internasjonalt med tanke på klima, miljø, økonomisk bærekraft og menneskerettigheter. Det er viktig at Norge støtter mulighetene som ligger i jordbruket for å legge til rette for klimasmart, bærekraftig og lønnsomt landbruk og verdiskapning i lokale verdikjeder sammen med unge.

Et åpent sivilsamfunn spiller en sentral rolle for å motvirke undertrykking og anti-demokratiske tendenser. Vi ser i dag en global tendens. Det forekommer økende restriksjoner, mistenkeliggjøring og direkte motarbeiding av sivilsamfunnsorganisasjoner, ikke minst der det er høy grad av kvinnelige organiserte. Mange stater i Europa, Afrika og Asia innfører lover som begrenser domstolenes uavhengighet og knebler den frie pressen.

Nest etter kvinner går dette hardest ut over fagforeninger.⁹ Dette er en problematikk Norge bør engasjere seg sterkere i, og vurdere flere krav til mottakerlandene på dette feltet.

Norge bør defor:

- Utarbeide prinsipper for reell ungdomsmedvirkning i utviklingspolitikken, i samarbeid med norske og internasjonale ungdomsorganisasjoner.
- Være en forkjemper i internasjonale fora for unges rett til å eie og arve land, for unges tilgang til kreditt og finansielle tjenester, og arbeide for å styrke unges politiske deltakelse og forbedre sosiale beskyttelsessystemer.
- Bruke sin innflytelse i internasjonale organisasjoner til å støtte sivilsamfunnets arbeid og rolle, både finansielt og politisk.
- En betydelig del av støtten til MUL-land bør gå til nasjonale/lokale organisasjoner.
- Satse på bærekraftig småskalaproduksjon av og for selvstendige bønder/familiebruk, med tilstrekkelig veiledning og tilgang til innsatsvarer.
- Styrking av kooperativer, samt samarbeid med organisasjonene til bøndene og øvrige sivilsamfunnsorganisasjoner, som kan tilby gode arbeidsplasser for unge, i pakking, foredling og salg av lokalt produserte jordbruksvarer.
- Stille krav om medbestemmelse i politiske beslutningsprosesser, og understreke at det må skapes et handlingsrom for fagforeninger, kvinneorganisasjoner og ungdomsengasjement.
- Vedta en menneskerettighetslov for næringslivet som forplikter selskap til å gjøre aktsomhetsvurderinger knyttet til menneskerettigheter og miljøhensyn både i egen virksomhet og leverandørkjeder.



Noter

- 1 [ILO. Udatert. Topics: Decent work.](#)
- 2 [BBC. 2017. Young women on sexual harassment in the workplace.](#)
- 3 [UNESCO. Udatert. Africa department. Demographic growth.](#)
- 4 [Eurostat. 2018. SDG 8 - Decent work and economic growth: Decent work.](#)
- 5 [BBC. 2017. Young women on sexual harassment in the workplace.](#)
- 6 [ILO. 2017. Global Employment Trends for Youth 2017. Summary.](#)
- 7 [Arbeidstilsynet. 2018. Sammen setter vi strek for seksuell trakassering.](#)
- 8 [BBC. 2017. Young women on sexual harassment in the workplace.](#)
- 9 [European Youth Forum. Udatert. The Shrinking Space for Civil Society and its impacts on Young People and Their Organisations](#)

Dette er innspill 3 i en serie innspill til Norges arbeid med de seks bærekraftsmålene som skal behandles i FN i 2019.

Forum for utvikling og miljø (ForUM) er et nettverk av 50 norske organisasjoner. Synspunkt og konklusjoner står for undertegnede organisasjoners regning og er ikke nødvendigvis sammenfallende med synet til alle medlemsorganisasjonene i ForUM.

Skrevet av: Forum for utvikling og miljø, Spire og Fairtrade Norge

Publikasjonen er utgitt med støtte fra Norad

Design: Kord AS
Forsidebilde: Fancycrave

Forum for utvikling og miljø (ForUM)
Storgata 11, 0155 Oslo

Forumfor@forumfor.no
Twitter: ForumNorway
Instagram: Forumforutviklingogmiljo
www.forumfor.no